

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

การจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA (Community Supported Agriculture)

ของกลุ่มผักกัลยาณมิตร ในอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

The management of Organic Agricultural Product Distribution Adhering to Community Supported Agricultural (CSA) System by Kanlayanamit Vegetable Group in Mae On District, Chiang Mai Provinceมนิรัตน์ เต็นเต้า (Maneerat Tensao)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษา (1) พัฒนาการของกลุ่มผักกัลยาณมิตร อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ (2) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ผู้บริโภคและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (3) การจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตามระบบ CSA (Community Supported Agriculture) ของกลุ่มผักกัลยาณมิตร (4) ความรู้ของผู้บริโภคต่อการจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA (5) ความคิดเห็นของผู้บริโภคและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (6) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (7) ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้บริโภค การวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกร จำนวน 4 ราย ผู้บริโภคจำนวน 7 ราย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 3 ราย เป็นการวิจัยแบบผสมเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สอดถาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การเขียนแบบพหุคูณแบบไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจำแนกประเภทข้อมูล และการวิเคราะห์ SWOT ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มผักกัลยาณมิตรมีการดำเนินงานแบ่งได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะการก่อตั้งกลุ่ม ระยะการเข้ามาสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และระยะการปรับระบบการทำงานกลุ่มโดยมีการจัดการทำงานกลุ่มอย่างเป็นระบบแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดและ ความเหมาะสม 2) สมาชิกกลุ่มเป็นเพศชายทั้งหมด มีอายุเฉลี่ย 30.25 ปี รายได้เฉลี่ย 7,500 บาทต่อเดือน ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 43 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 42.9) ส่วนมากมีอาชีพรับราชการ สมาชิกในครัวเรือน 1-6 คน รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 1,140,000 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ไม่รับประทานผักผลไม้จากแหล่งอื่น มีความเชื่อมั่นในความปลอดภัยผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มผักกัลยาณมิตรในระดับมากที่สุด 3) จัดระบบการปลูกพืชแบบผสมผสานและการปลูกพืชหมุนเวียน มีแผนการผลิต การจำหน่าย และการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ 4) ความรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับกระบวนการกระจายสินค้าตามระบบ CSA พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ต่อระบบ CSA สามารถตรวจสอบย้อนกลับผลผลิตกรณีเกิดปัญหาต่างๆ อยู่ในระดับมาก 5) ความคิดเห็นของผู้บริโภคและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ CSA ทำให้เกิดความสัมพันธ์ การพบปะพูดคุย การเขียนเขียนฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มในระดับเห็นด้วยมากที่สุด และความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อการจัดการกระจายสินค้าตามระบบ CSA ต้องใช้เวลาในการดำเนินงานเพื่อให้คนไทยเข้าใจและให้ความสนใจในระบบ นอกจากนี้พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์จำนวนมาก 6) การวิเคราะห์ SWOT กลยุทธ์ที่ควรมีคือ เกษตรกรควรมีการประชาสัมพันธ์ระบบ CSA ผ่านสื่อต่างๆ อาทิ Web Site, facebook หรือ e-mail และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อลดการใช้พลังงานและปัญหาสิ่งแวดล้อม 7) ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้บริโภค พบว่า ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์และช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระบบ CSA ของเกษตรกรเป็นปัญหาระดับมาก ข้อเสนอแนะควรมีการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ทำมาจากวัสดุธรรมชาติ ผลผลิตมีความหลากหลายตามฤดูกาล อาหารสำเร็จรูปพร้อมปรุง และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ระบบ CSA เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่มีความสนใจในสุขภาพมีความต้องการผลผลิตอินทรีย์ที่ปลอดภัย

คำสำคัญ: การจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA กลุ่มผักกัลยาณมิตร จังหวัดเชียงใหม่¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช³ รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this study were (1) to study the development of Kanlayanamit vegetable group in Mae On District, Chiang Mai Province; (2) to study fundamental economic and social state of farmers, consumers and related persons; (3) to study the management of organic agricultural product distribution adhering to community supported agricultural (CSA) system by Kanlayanamit vegetable group; (4) to study the consumers' knowledge of organic agricultural product distribution adhering to CSA system; (5) to study the opinions of the consumers and related persons; (6) to study the strengths, weaknesses, opportunities, and threats; and (7) to study the consumers' problems and suggestions. The population in this study consisted of 3 groups of people in Mae On District, Chiang Mai Province, these were 4 farmers, 7 consumers, and 3 related persons. This study was the integration of qualitative and quantitative study. The data were collected by interviewing, answering questionnaires, participatory observing, visiting, and informal discussing. The qualitative data were analyzed by categorization and SWOT analysis. The findings of this study were as follows: 1) The operation of Kanlayanamit vegetable group was divided into 3 phases, these were group forming phase, supporting of public and private sector phase, and adapting the operation system phase. The group managed adhering to the system and had responsibility for the work that suited their skills. 2) All of the members were male, with average age at 30.25 years. Their average income was 7,500 Baht/month. Most of the consumers were female, with average age at 43 years. They were educated at bachelor degree level (42.9%). Most of them were a civil servant. The number of their household members was 1-6 persons. Their average household income was 1,140,000 Baht/year. Most of them did not buy vegetables/fruits from other sources because they trusted in the safety of organic agricultural products of Kanlayanamit vegetable group at the highest level. The farmers grew integrated crops and circulating ones. 3) They had production and distribution plan, and improved their packaging. 4) The consumers' knowledge of organic agricultural product distribution adhering to CSA system were as follows: They had knowledge of CSA system to traceability of the productivity problem at high level. 5) considering the consumers' opinions of on the organic agricultural product distribution adhering to CSA system, They agreed with the operation of the communication between the consumers and the group, meet and talk, taking the consumers to visit the group' organic farms at highest level. And the opinions of related persons on organic agricultural product distribution adhering to CSA system were as follows: It took time to make Thai people understand and be interested in the system. There were many centers of organic agricultural products in Chiang Mai. 6) The swot analysis the farmers should have a public relations to CSA system through media. For example, web Site, facebook or e-mail. the packaging development are objected to avoid to destroy the environment, and reducing the energy and the environmental problems. 7) considering the consumers' opinions on problems and suggestions of the CSA system, it was found that the farmers had problems on public relations and channels on receiving the information adhering to the system at high level. They suggested that the packaging should have been made from natural materials, There should have been the variety of produce/products according to the season and ready-to-eat food. CSA system should have been made public to access the consumers who were interested in their health and needed safety organic agricultural produce/products.

Keywords: Management of Organic Agricultural Product Distribution Adhering to CSA System, Kanlayanamit Vegetable Group, Chiang Mai Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงจากเกษตรกรรมเพื่อยังชีพสู่เกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ โดยมีการผลิตตามความต้องการของตลาดและความต้องการของผู้บริโภคที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยเพิ่มปริมาณผลผลิต โดยเฉพาะการนำสารเคมีป้องกันกำจัดโรค สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมีมาใช้ในกระบวนการผลิต ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสุขภาพ เครือข่ายเตือนภัยสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระบุว่า สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการผลิตมีเพียง 0.1 % เท่านั้นที่ถึงศัตรูพืชเป้าหมาย ส่วน 99.9 % จะปนเปื้อนอยู่ในสิ่งแวดล้อม บางประเภทมีพิษสูงต่อสัตว์ที่มีประโยชน์ เช่น สารเคมีในกลุ่มนีโอนิโคตินอยด์ (neonicotinoid) เป็นสาเหตุของปรากฏการณ์ Colony Collapse Disorder (CCD) ที่ทำให้ผึ้งตาย ส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตและการขยายพันธุ์พืช การสลายตัวของสารเคมีแต่ละชนิดแตกต่างกันบางชนิดสะสมอยู่ในดิน แหล่งน้ำและในพืช รวมทั้งปนเปื้อนสู่ห่วงโซ่อาหาร ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้บริโภคจึงเกิดความกังวลและขาดความเชื่อมั่นในการเลือกซื้อสินค้าเกษตร โดยเฉพาะตามร้านค้าทั่วไปหรือแม้แต่ห้างสรรพสินค้าถึงแม้จะมีมาตรฐานการรับรองผลผลิต แต่ภายใต้ตรารับรองเหล่านั้นก็ไม่สามารถทราบถึงกระบวนการผลิต แหล่งที่มา หรือผู้ผลิตของสินค้านั้นได้ ดังนั้นการจะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค เลือกซื้อสินค้าได้อย่างมั่นใจ ผู้ผลิตต้องสร้างความเชื่อใจ เปิดโอกาสการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบตลาดพืชที่มีการใช้สารเคมี การผลิตแล้วไม่รู้จักจำหน่ายให้กับใคร และใครจะเป็นผู้บริโภค มาเป็นระบบที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นร่วมกัน หรือเรียกว่า ระบบตลาดสมาชิกที่ผู้บริโภคให้การสนับสนุนผู้ผลิต CSA (Community Supported Agriculture) นั่นเอง

ท่ามกลางปัญหาการขาดความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและการตกค้างของสารเคมีในผลผลิตนั้น ยังมีปัญหาแรงงานวัยหนุ่มสาวที่มีการเคลื่อนย้ายไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือเมืองหลวงต่างๆ ปัญหาหนี้สิน ปัญหาแรงงานภาคเกษตรกรรมมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้น และปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆ แก่สังคมเยาวชน ในพื้นที่ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่จึงเกิดแนวคิดการรวมกลุ่มเพื่อต่อต้านกระแสเหล่านั้น และต้องการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมจากบิดามารดาที่ย่างเข้าสู่วัยชรา โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต ผักอินทรีย์และการจำหน่ายตามตลาดต่างๆ จากการได้ไปศึกษาดูงานในหลายพื้นที่จึงเกิดแนวคิดนำระบบตลาดสมาชิก CSA มาปรับใช้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ของตนเอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบันมีผู้บริโภคให้ความสนใจทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ แต่ก็มีผู้บริโภคจำนวนมากที่ยังไม่มีความรู้และความเข้าใจในระบบ CSA อย่างแท้จริง ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในกระบวนการจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA และเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนากลุ่มและการศึกษาระบบตลาดเกษตรอินทรีย์ต่อไป

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของกลุ่มผักกาดขามมิตร อำเภอแม่เอน จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ผู้บริโภคและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษาการจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA (Community Supported Agriculture) ของกลุ่มผักกาดขามมิตร
4. เพื่อศึกษาความรู้ของผู้บริโภคต่อการจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA
5. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA
6. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA
7. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้บริโภคต่อการจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกร จำนวน 4 ราย ผู้บริโภค จำนวน 7 ราย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 3 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์เกษตรกร (Interview schedule) ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด (Close-ended Question) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ตอนที่ 2 กระบวนการผลิตผักอินทรีย์ ตอนที่ 3 กระบวนการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA ตอนที่ 4 การกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในระบบอื่นๆ (2) แบบสอบถามผู้บริโภค โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้บริโภค ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA ของผู้บริโภค และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ปราชญ์เกษตร ผู้นำชุมชน และนักพัฒนา โดยการสัมภาษณ์ การเขียนสนทนาระหว่างบุคคล แบบไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจำแนกประเภทข้อมูล และการวิเคราะห์ SWOT

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการของกลุ่มผักกาดขามมิตร แบ่งการดำเนินงานได้เป็น 3 ระยะได้แก่ ระยะที่ 1 การก่อตั้งกลุ่ม พ.ศ. 2553 จุดมุ่งหมายหลักในการรวมกลุ่มเพื่อสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมจากบิดามารดาที่เข้าสู่วัยชรา โดยมีแนวคิดในการดำเนินการผลิตผักอินทรีย์ในรูปแบบ CSA จากการได้ไปศึกษาดูงานกลุ่มโครงการผักประสานใจ ในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี และนาย อภิศักดิ์ กำเพ็ญ สมาชิกกลุ่มได้มีโอกาสในการศึกษาดูงานใน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ทำการทดลองส่งผักในรูปแบบ CSA ให้เจ้าหน้าที่ในสถานศึกษา โรงพยาบาลต่างๆ ในจังหวัดลำพูน แต่เนื่องจากประสบปัญหาด้านต้นทุนการขนส่ง และความสนใจ เข้าใจในระบบ CSA น้อยของผู้บริโภค ทำให้กลุ่มจึงหยุดดำเนินการไประยะหนึ่ง ระยะที่ 2 การเข้ามาสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน พ.ศ. 2554 สมาชิกกลุ่มได้พบปะกับ คุณ Jeff Rutherford และคุณ Sarah Rutherford และอาสาสมัครในรูปแบบ CSA ในพื้นที่สถานศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ระบบจึงเริ่มดำเนินการขึ้นอีกครั้ง ระยะที่ 3 การปรับระบบการทำงานกลุ่มโดยมีการจัดการทำงานกลุ่มอย่างเป็นระบบแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความรู้ที่ได้ศึกษาและประสบการณ์จากการทำงาน

2. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ผู้บริโภค และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร พบว่า สมาชิกกลุ่มผักกัลยาณมิตร อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเพศชายทั้งหมด อายุเฉลี่ย 30.25 ปี นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง รายได้เฉลี่ย 7,500 บาท/เดือน/คน ไม่มีหนี้สิน จำนวน 3 คน สมาชิกในครัวเรือน 3-6 คน พื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 6 ไร่

2.2 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้บริโภค พบว่า ผู้บริโภคทั้งหมด 7 ราย อยู่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน 1 ราย และในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ 6 ราย ส่วนใหญ่ผู้บริโภคเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 43 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ส่วนมากมีอาชีพรับราชการ และมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.43 คน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ผู้บริโภคมีรายได้จากการประกอบอาชีพเฉลี่ย 1,140,000 บาทต่อปี ระยะเวลาเข้ารับผลผลิตอินทรีย์จากกลุ่มกัลยาณมิตรในรูปแบบ CSA จำนวน 4 ครั้งต่อเดือน โดยผักที่ผู้บริโภคนิยมรับประทานได้แก่ กะหล่ำปลี กระบี่ สลัด มะเขือเทศ แครอท ชะอม ผลไม้ คือ กุ้ง และส่วนมากผู้บริโภคไม่รับประทานผักผลไม้จากแหล่งอื่นเนื่องจากมีความเชื่อมั่นในความปลอดภัยผลผลิตจากกลุ่มเกษตรกร

2.3 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ได้แก่ 1) นายพัฒน์ อภัยกุล ปราชญ์เกษตรกร อายุ 61 ปี ได้รับปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาพืชสวน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประกอบอาชีพเกษตรกร มีความชำนาญด้านเกษตรอินทรีย์ และเป็นผู้ที่บุกเบิกการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาเป็นเกษตรกรรมแบบยั่งยืน และเป็นนักพัฒนาที่พยายามส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรอินทรีย์ 2) นายประเสริฐ อินตะมี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ อายุ 55 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้นำชุมชนที่มีส่วนสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มส่งเสริมให้ลูกหลานเกษตรกรเห็นความสำคัญของอาชีพเกษตรกรรมและการไม่ใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตเพื่อสุขภาพที่ปลอดภัยของผู้บริโภคและผู้ผลิต 3) นางสาวมณฑนา อภัยกุล อายุ 35 ปี จากการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปัจจุบันทำงานในห้างสรรพสินค้า โดยเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจและการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมจากบิดามารดา และผลิตเมล็ดพันธุ์เปิดจำหน่ายให้กับกลุ่มผักกัลยาณมิตรหรือเกษตรกรทั่วไปที่สนใจ

3. การจัดการกระบวนการผลิตผักอินทรีย์

กลุ่มกัลยาณมิตรมีการวางแผนดำเนินงานของกลุ่ม การจัดการกระบวนการผลิต การบรรจุภัณฑ์ โดยมีรายละเอียดตามภาพการดำเนินงานของกลุ่ม ดังนี้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

การดำเนินงานของกลุ่มผักกัลยาณมิตร

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

4. ความรู้เกี่ยวกับการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA ของผู้บริโภครู้ว่า ผู้บริโภคมีความรู้ในระดับมากในกระบวนการกระจายสินค้าตามระบบ CSA ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบและทราบแหล่งที่มาของผลผลิตกรณีเกิดปัญหาต่างๆ ได้ และพบว่าผู้บริโภคมีความรู้ในระดับน้อยที่สุดในประเด็นการจ่ายเงินล่วงหน้าให้แก่ผู้ผลิตตามระบบ CSA อาจเป็นเดือนหรือปี ขึ้นอยู่กับการตกลงระหว่างผู้บริโภค ผู้ผลิตและในรูปแบบการกระจายสินค้าโดยตรงเพียงระบบเดียวเท่านั้น

5. ความคิดเห็นของผู้บริโภคและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA

5.1 ความคิดเห็นของผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อระบบ CSA ของผู้บริโภคโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่า ความคิดเห็นต่อระบบ CSA ในระดับมากที่สุดมี 1 ประเด็นคือระบบ CSA ทำให้ผู้บริโภคและเกษตรกรมีการสื่อสารที่ดีสามารถพบปะพูดคุยระหว่างกันและบริโภคสามารถลงมาเยี่ยมชมเกษตรกรที่ฟาร์มได้ และความคิดเห็นต่อระบบ CSA ในระดับมากมี 8 ประเด็น ได้แก่ (1) ระบบ CSA เป็นระบบที่รักษาผลผลิตให้มีคุณภาพสดใหม่และลดการปนเปื้อนต่างๆ ระหว่างการขนส่งได้ดี (2) ระบบ CSA ช่วยลดปริมาณขยะและการใช้พลังงาน (3) ระบบ CSA ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการใช้พลังงานอย่างรู้คุณค่า (4) ระบบ CSA ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรและผู้บริโภคในพื้นที่ต่างๆ ได้ดี (5) ระบบ CSA ทำให้คุณภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น (6) ระบบ CSA สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคและผู้ผลิตและก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกัน (7) ระบบ CSA ทำให้ผู้บริโภคตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสุขภาพยิ่งขึ้น (8) ระบบ CSA สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ทำให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในสินค้า และผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อระบบ CSA ในระดับปานกลาง คือ ช่วยให้ผู้บริโภคเข้าใจในวิธีการผลิตเกษตรกรรมอินทรีย์ได้ดียิ่งขึ้น

5.2 ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า การจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบ CSA ช่วยให้ผลผลิตไม่ตกค้างหรือเหลือจากการจำหน่ายโดยทั่วไป และทราบปริมาณการผลิตที่แน่นอนจากปริมาณความต้องการของผู้บริโภค โดยเกษตรกรสามารถนำไปวางแผนการผลิตในแต่ละฤดูกาลปลูก แต่การทำเกษตรอินทรีย์ในระบบ CSA ต้องใช้เวลา เนื่องจากเป็นระบบที่ไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมของคนไทย และส่วนใหญ่คนไทยชอบเดินจับจ่ายซื้อของตามตลาดนัด หรือห้างสรรพสินค้ามากกว่าการรับผักกล่องตามที่บ้าน แต่การเปิดเสรีอาเซียนชาวต่างชาติจะเข้ามาอาศัยมากขึ้นในประเทศไทย จะเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดกำลังความต้องการผักในรูปแบบ CSA มากยิ่งขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ ระบบ CSA อาจจะมีบทบาทสำคัญต่ออนาคต เนื่องจากมีกำลังการซื้อและการให้ความสำคัญต่อการรักษาสุขภาพ และการที่เยาวชนรุ่นใหม่จะเข้ามาประกอบอาชีพเกษตรกรรมถือเป็นทางเลือกที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ และเป็นการดีที่จะเข้ามาพัฒนาบ้านเกิด และทางชุมชนก็ให้ส่วนสนับสนุนในเรื่องของการนำเยาวชนรุ่นใหม่เข้าไปเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มผลิตผักกัลยาณมิตร และการสนับสนุนปัจจัยด้านอื่นๆ

6. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

จากการรวบรวมข้อมูลสภาพแวดล้อม และการดำเนินงานต่างๆ ของกลุ่ม นำมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) เพื่อสร้างเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาระบบการจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA ของกลุ่มกัลยาณมิตร ดังนี้

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
ปัจจัยภายนอก	S1 เกษตรกรเป็นชาวชนรุ่นใหม่ S2 ความชำนาญในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ S3 สภาพพื้นที่เหมาะสม S4 ผลผลิตมีมาตรฐานรับรอง S5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน S6 เครือข่าย	W1 สมาชิกกลุ่มมีหลายบทบาท W2 การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง W3 พาหนะขนส่งไม่ได้มาตรฐาน W4 บรรจุก้นที่ไม่เป็นเอกลักษณ์ W5 ฤดูฝนไม่สามารถเพาะปลูกพืชผักได้หลากหลาย
โอกาส (Opportunity) O1 ปี 2558 ย่างเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจ O2 ผู้บริโภคมีความตื่นตัวในเรื่องสุขภาพและกระแสนิยมรักสุขภาพธรรมชาติ O3 การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน	กลยุทธ์ (SO) เชิงรุก S2O1 ประชาสัมพันธ์ระบบ CSA ของกลุ่มผ่าน Web Site หรือสื่อออนไลน์ e-mail หรือ facebook S1O2 พัฒนารรจุก้นทำให้มีเอกลักษณ์โดดเด่นและอนุรักษ์ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	กลยุทธ์ (WO) เชิงแก้ไข W2O3 หน่วยงานภาครัฐเอกชนช่วยประชาสัมพันธ์ระบบ CSA ของกลุ่ม W5O3 หน่วยงานภาครัฐเอกชนถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนเทคโนโลยีการผลิต
อุปสรรค (Threat) T1 ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ T2 ความนิยมของคนไทยน้อย T3 ตลาดจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์มีอยู่จำนวนมากในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ T4 เส้นทางคมนาคมมีระยะทางขนส่งไกล T5 ผู้บริโภคอยู่กระจัดกระจาย (ผู้บริโภคส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่) T6 ภัยธรรมชาติ	กลยุทธ์ (ST) เชิงป้องกัน S1S2T1T2 เจาะตลาดกลุ่มผู้บริโภคในจังหวัดลำพูนหรือใกล้เคียงโดยการประชาสัมพันธ์ระบบ CSA ตามสถานพยาบาล ธนาคาร หน่วยงานราชการต่างๆ และกิจกรรมการเยี่ยมชมฟาร์มเกษตรกร	กลยุทธ์ (WT) เชิงรับ W3T4 ตรวจสอบและปรับปรุงพาหนะอยู่เสมอ W5T6 รวบรวมข้อมูลสถิติทางการเกษตร ภัยธรรมชาติ

7. ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้บริโภคต่อการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA

7.1 ปัญหาของผู้บริโภค พบว่า ประเด็นปัญหารูปแบบการกระจายสินค้า CSA ในระดับน้อยที่สุด ประเด็นด้านบรรจุก้นในระดับน้อย ประเด็นด้านเกษตรกรในระดับปานกลาง ประเด็นด้านการสนับสนุนของหน่วยงานราชการในระดับน้อย ประเด็นด้านข้อมูลความรู้เกี่ยวกับระบบการกระจายสินค้า CSA ในระดับปานกลาง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

และพบว่าประเด็นย่อยเกษตรกรขาดการประชาสัมพันธ์และช่องทางข้อมูลข่าวสารระบบ CSA เป็นประเด็นปัญหาในระดับมาก

7.2 ข้อเสนอแนะของผู้บริโภคต่อการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA พบว่า ควรเพิ่มจำนวนชนิดของผักพื้นบ้านตามฤดูกาลมากขึ้น เช่น คลื่นฉาย ข่า ตะไคร้ และการทำเมนูอาหารสำเร็จรูป เพื่อสะดวกต่อการประกอบอาหารและลดปัญหาการหาส่วนประกอบในการทำอาหารต่างๆ ซึ่งผู้บริโภคบางรายไม่มีเวลาในการจับจ่ายซื้อของ นอกจากนี้บรรจุกฎเกณฑ์ผลผลิตความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ตะกร้าหวาย / ตะกร้าไม้ไผ่ แทนกล่องโฟมหรือกล่องพลาสติก เนื่องจากมีการย่อยสลายยากและใช้เวลานาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ผู้บริโภค และมีส่วนเกี่ยวข้อง

1.1 สมาชิกกลุ่มผักกัลยาณมิตร ทั้งหมดเป็นเพศชาย ซึ่งมีอายุเฉลี่ยประมาณ 30 ปี ชาวชนรุ่นใหม่ที่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม สืบทอดอาชีพจากรุ่นบิดามารดา เนื่องจากได้เล็งเห็นความสำคัญของการทำการเกษตรที่หล่อเลี้ยง และการเห็นบิดามารดาอายุมากขึ้น มาทำการเกษตรบนพื้นที่ของตนเอง ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ชศ บริสุทธิ์ และชนินทร์ แก้วกะตา (2558, น. 215-224) ศึกษาเงื่อนไขฐานรากในการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรและบุตรหลานของเกษตรกร พบว่า การเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรและบุตรหลานของเกษตรกรเงื่อนไขที่สำคัญ คือ การมีที่ดินทำกินเพียงพอต่อการทำการเกษตร ได้รับมรดกที่ดินทำกินจากบิดามารดาที่มีอายุมากขึ้นหรืออายุสูงซึ่งไม่สามารถทำการเกษตรได้อย่างเต็มที่

1.2 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้บริโภค ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเป็นเพศที่มีความรักสวยรักงาม และมีความรักต่อสุขภาพ และเป็นแม่บ้านที่ต้องมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการอาหารอยู่แล้ว ซึ่งมีอายุเฉลี่ย 43 ปี รายได้เฉลี่ยต่อปีสูงถึง 1,140,000 บาท ปัจจุบันสภาวะปัญหาสุขภาพเป็นเรื่องที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ และความพร้อมในด้านฐานะการเงิน เนื่องจากผลผลิตเกษตรอินทรีย์เมื่อเปรียบเทียบกับราคาผลผลิตพืชปลอดภัยหรือผลผลิตทั่วไปมีราคาค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับ ธีรรัตน์ มณีภาส (2553, น. 59) ศึกษาปัจจัยกำหนดซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ พบว่า ผู้บริโภคที่มีรายได้สูงเคยบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันระหว่างรายได้และราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์ ผู้มีรายได้สูงจึงมีความสามารถในการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์มากกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำ

1.3 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ปราชญ์เกษตร ผู้นำชุมชน และนักพัฒนา เป็นบุคคลภายในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุน โดยปราชญ์เกษตรมีองค์ความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งกลุ่มนำองค์ความรู้ไปพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์และการสนับสนุนผู้นำชุมชน การเกิดการแลกเปลี่ยนและช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้านเมล็ดพันธุ์เป็นต้น ซึ่งเห็นว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์และการสนับสนุนให้กลุ่มกัลยาณมิตรซึ่งเป็นชาวชนรุ่นใหม่และเป็นการสร้างเครือข่ายภายในชุมชน

2. การจัดการกระบวนการผลิตผักอินทรีย์

กลุ่มมีการจัดการโดยมีการสร้างเครือข่ายในรูปแบบการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA โดยเครือข่ายจะช่วยสนับสนุนและการช่วยเหลือทั้งในด้านความรู้ การดำเนินการกลุ่มจากการที่กลุ่มได้มีโอกาส

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ด้านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีการดำเนินการในรูปแบบ CSA ประกอบกับสมาชิกในกลุ่มได้มีโอกาสเดินทางไปศึกษาเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ในต่างประเทศ และได้เห็นระบบการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบ CSA จึงนำมาประยุกต์ใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (exchange theory) การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน เนื่องจากต่างฝ่ายต่างเห็นผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับจากการเข้าร่วมเครือข่ายและเกิดการรวมกลุ่มตามแนวคิดการรวมพลัง (synergy) ก่อให้เกิดความเข้มแข็งในลักษณะวิถีสวน มากกว่าการเป็นองค์กรหรือกลุ่มเดี่ยวๆ

2.1 กระบวนการผลิตผักอินทรีย์ เป็นระบบการปลูกพืชแบบผสมผสาน เป็นการเกื้อกูลกันระหว่างสิ่งมีชีวิต สิ่งแวดล้อม ระบบการปลูกพืชของกลุ่มนั้นเป็นการผสมผสานระหว่างพืชหลายชนิดภายในแปลงเดียวกันและสลับกันไประหว่างแปลงปลูก สอดคล้องกับ ตะวัน ห่างสูงเนิน, พงษ์ศักดิ์ อังสิทธิ์, อารมณ์ โอภาสพัฒน์กิจ, และรุจ ศิริสัตย์ลักษณ์ (2553, น. 61-69) ศึกษาเรื่อง ระบบเกษตรอินทรีย์ในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาเกษตรกร ผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในเขตลุ่มน้ำแคว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบของเกษตรอินทรีย์ในฟาร์มจังหวัดเชียงใหม่มีรูปแบบการทำเกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรผสมผสาน

2.2 กระบวนการบรรจุภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มมีการศึกษาและพัฒนาบรรจุภัณฑ์จากการสอบถามความคิดเห็นผู้บริโภคและการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่าย ทางกลุ่มจึงมีแผนการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์และปรับเปลี่ยนจากกล่องโฟม มาถึงปัจจุบันใช้กล่องพลาสติกในการบรรจุผลผลิต ซึ่งการใช้ภาชนะเหล่านี้เมื่อมองในจุดของความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมน้อย และมีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นที่ดึงดูดใจผู้บริโภคน้อย โดยเฉพาะผู้บริโภคชายใหม่ ซึ่งกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การบริโภคผักอินทรีย์ของผู้บริโภคกำลังเพิ่มขึ้น แต่ทางกลุ่มมีข้อจำกัดด้านพาหนะที่ใช้ในการขนส่งและระยะทางจึงเป็นข้อจำกัดในการเปลี่ยนแปลงบรรจุภัณฑ์ที่ทำมาจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ตะกร้าหวาย ตะกร้าไม้ไผ่ เป็นต้น แต่กลุ่มมีการวางแผนอนาคตในการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์เหล่านี้เพื่อสร้างตราสัญลักษณ์ของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับนงลักษณ์ สุขใจเจริญกิจ (2557, น. 13-14) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการจัดการสวนผักอินทรีย์ของกลุ่มกัลยาณมิตร ระบุว่า การบริหารจัดการกลุ่มมีผู้นำที่มีจิตวิญญาณของผู้ประกอบการ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีระบบการบริหารงานอย่างมืออาชีพ และประสานประสานกลยุทธ์การตลาดเพื่อสร้างตราสินค้า

3. ความรู้เกี่ยวกับการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA ของผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการกระจายสินค้าตามระบบ CSA ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบและทราบแหล่งที่มาของผลผลิต กรณีเกิดปัญหาต่างๆ ได้ ผู้บริโภคมีความรู้ในเรื่องนั้นมาก และรูปแบบระบบ CSA มีการจ่ายเงินล่วงหน้าให้แก่ผู้ผลิต อาจเป็นเดือนหรือปีขึ้นอยู่กับตกลงระหว่างผู้บริโภคและผู้ผลิตและเป็นรูปแบบการกระจายสินค้าโดยตรงเพียงระบบเดียวเท่านั้น ผู้บริโภคมีความรู้ในเรื่องนั้นน้อยที่สุดและผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่เข้ารับผักไม่จากกลุ่มผักกัลยาณมิตรมีความรู้ความเข้าใจในระบบ CSA จากการที่ได้เข้ามาเยี่ยมชมในฟาร์มของเกษตรกรและการได้พูดคุยระหว่างกัน

4. ความคิดเห็นของผู้บริโภคและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA

4.1 ความคิดเห็นของผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อระบบ CSA ของผู้บริโภคโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าประเด็นระบบ CSA ทำให้ผู้บริโภคและเกษตรกรมีการสื่อสารที่ดีสามารถพบปะพูดคุย

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ระหว่างกันและผู้บริหารสามารถลงมาเยี่ยมชมเกษตรกรที่ฟาร์มได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิก ผู้บริโภคมีโอกาสในการเข้ามาเยี่ยมชมในฟาร์มและการได้พบปะพูดคุย รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลของกลุ่มเกษตรกรผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ ผู้บริโภคจึงเข้าใจบทบาทและเป้าหมายของการดำเนินการกระจายสินค้าในระบบตลาดสมาชิกและจึงมีความคิดเห็นต่อระบบในระดับมาก

4.2 ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ระบบตลาดสมาชิกเป็นระบบที่ต้องใช้เวลาในการดำเนินการ เนื่องจากเป็นระบบที่ไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมของคนไทย และส่วนใหญ่คนไทยชอบเดินจับจ่ายซื้อของตามตลาดนัด หรือห้างสรรพสินค้ามากกว่าการรับพัสดุตามที่บ้าน แต่การเปิดเสรีอาเซียนชาวต่างชาติจะเข้ามาอาศัยมากขึ้นในประเทศไทย จะเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดกำลังความต้องการผลผลิตเกษตรในรูปแบบ CSA มากยิ่งขึ้นในอนาคต และทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์การตลาด CSA ในรูปแบบตลาดสมาชิกยังไม่เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่มีความต้องการผลผลิตเกษตรอินทรีย์ และผู้บริโภคอยู่อย่างกระจัดกระจายจึงทำให้ระบบต้องใช้เวลาและมีจำนวนผู้บริโภคน้อยลง

5. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA ปัจจัยที่น่ากลุ่มไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ ปัจจัยภายในประกอบด้วย 1) เกษตรกรซึ่งเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีกำลังในการผลิต และโอกาสในการศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ การพร้อมรับเทคโนโลยี มีการมุ่งมั่นในการทำงาน และมีการจัดระบบการทำงานต่างๆ 2) ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพพื้นที่ที่เหมาะสม ภูมิอากาศที่เอื้อต่อการเพาะปลูก 3) องค์ความรู้ภายในชุมชนมีองค์ความรู้ด้านการเกษตรจากปราชญ์เกษตร บิดามารดาที่มีประสบการณ์การประกอบอาชีพเกษตรกรรม และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานกลุ่ม ได้แก่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ผู้บริโภครัดกุมในการจับจ่ายมากขึ้น และปัญหาการแข่งขันเกษตรอินทรีย์ที่มีจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จากการวิเคราะห์ SWOT จึงกำหนดเป็นกลยุทธ์ คือ กลุ่มต้องมีการประชาสัมพันธ์ระบบ CSA ของกลุ่มผ่าน Web Site หรืออินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้บริโภคที่เป็นคนไทยเป็นการเปิดโอกาสการรับรู้ในระบบ CSA มากยิ่งขึ้น และการเจาะตลาดกลุ่มผู้บริโภคในจังหวัดใกล้เคียงเพื่อลดปัญหาระยะทางขนส่งไกล ตามหน่วยงานราชการ เอกชน สถานพยาบาล สถานศึกษา ธนาคาร เนื่องจากผู้บริโภคในกลุ่มนี้มีความสามารถในการซื้อและมีความสนใจในด้านสุขภาพและความปลอดภัยของอาหาร พร้อมทั้งปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ทำมาจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ตะกร้า หวาย ตะกร้าไม้ไผ่ เพื่อสร้างเอกลักษณ์และความโดดเด่นของกลุ่มเกษตรกร

6. ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้บริโภคต่อการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA

6.1 ปัญหาของผู้บริโภค พบว่า ประเด็นข้อบกพร่องเกษตรกรขาดการประชาสัมพันธ์และช่องทางข้อมูลข่าวสารระบบ CSA เป็นประเด็นปัญหาในระดับมาก ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญของการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลตลาดสมาชิกในรูปแบบ CSA มีผู้บริโภคจำนวนมากที่มีความต้องการพืชผักอินทรีย์ที่ปลอดภัย ทราบแหล่งที่มาของผลผลิตและไม่สามารถเข้าถึงผลผลิตที่ปลอดภัยได้ จากการไม่ทราบแหล่งผลิต และการเข้าถึงข้อมูลในระบบ CSA กลุ่มจึงควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านระบบ CSA ให้ทั่วถึง

6.2 ข้อเสนอแนะของผู้บริโภคต่อการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA พบว่า ควรเพิ่มจำนวนชนิดของผักพื้นบ้านตามฤดูกาลมากขึ้น เช่น คลื่นชะยา ข่า ตะไคร้ และการทำเมนูอาหารสำเร็จรูป เพื่อสะดวก

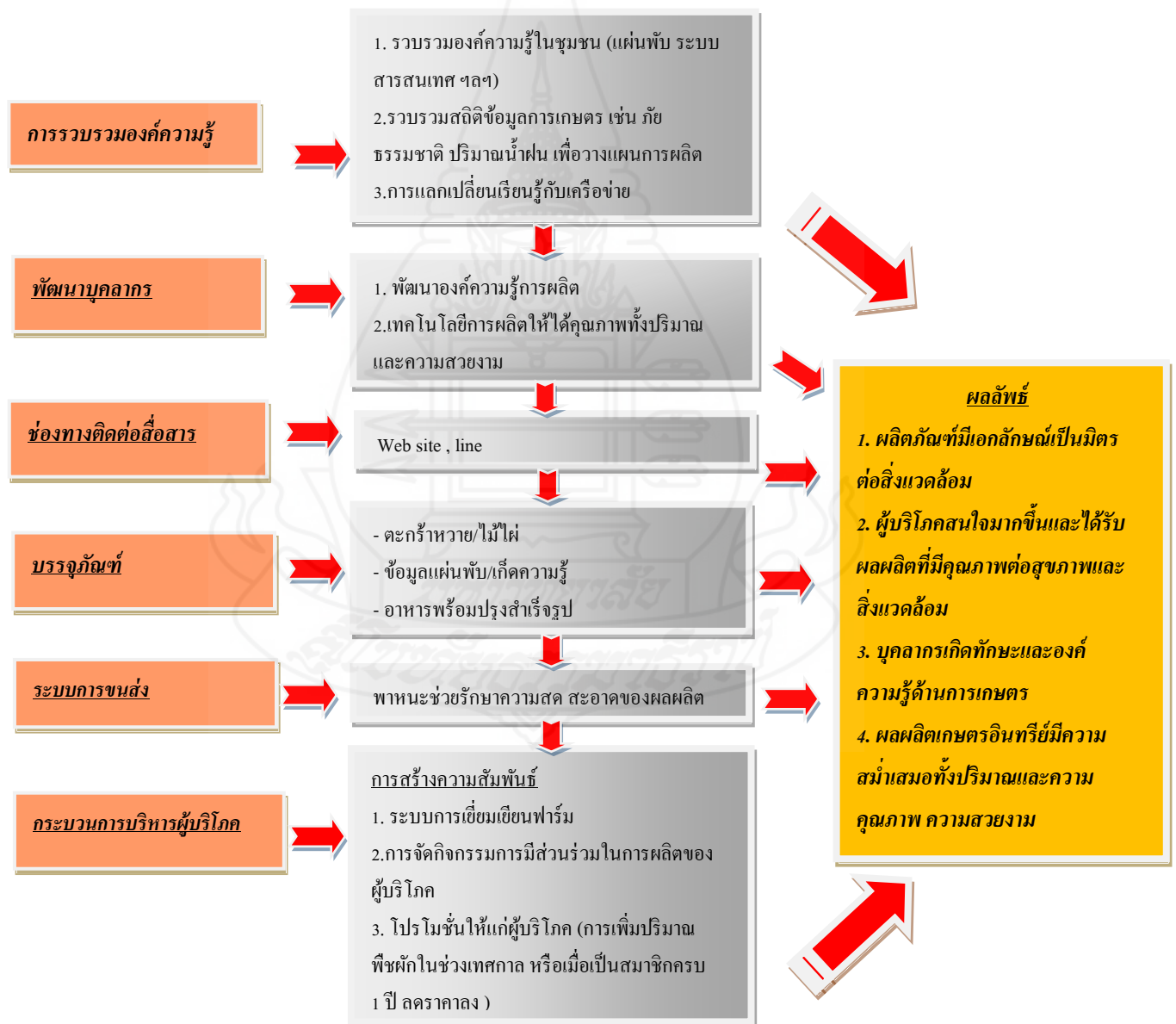
การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ต่อการประกอบอาหารและลดปัญหาการหารส่วนประกอบการทำอาหารต่างๆ ซึ่งผู้บริโภคบางรายไม่มีเวลาในการจับจ่ายซื้อของ นอกจากนี้บรรจุกินที่ผลิตผลผลิตความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ตะกร้าหวาย แทนกล่องโฟมหรือกล่องพลาสติก เนื่องจากมีการย่อยสลายยากและใช้เวลานาน และเกิดความหลากหลายในการเลือกซื้อของผู้บริโภค โดยเฉพาะผู้บริโภคที่ไม่ค่อยมีเวลาในการจับจ่ายซื้อของตนเอง และช่วยสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการจัดการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA (Community Supported Agriculture) ของกลุ่มผักกัลยาณมิตรในอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะตาม Model การพัฒนากลุ่ม ดังนี้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยรูปแบบและการส่งเสริมการตลาดที่เหมาะสมต่อระบบ CSA เนื่องจากปัจจุบันระบบการกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามระบบ CSA มีผู้ที่ให้ความสนใจน้อยลง คงเหลือผู้บริโภคที่ตระหนักและให้ความสำคัญต่อการดำเนินของกลุ่มที่มีแนวทางมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิตร่วมกันระหว่างสิ่งมีชีวิต เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น และการตลาดถือเป็นหัวใจสำคัญ
2. ควรวิจัยด้านบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสามารถช่วยรักษาความสด สะอาดของผลผลิต ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน ภายใต้อาณัติด้านต่างๆ อาทิ เงินทุน ระยะเวลา ระยะทางและข้อจำกัดด้านพาหนะในการขนส่ง
3. ควรวิจัยเทคโนโลยีการผลิตพืชเมืองหนาวภายใต้ขอบเขตด้านสภาพภูมิอากาศทางภาคเหนือ เพื่อช่วยให้การผลิตของเกษตรกรสามารถผลิตพืชผลอินทรีย์ได้ทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ ภายใต้กระบวนการไม่ใช้สารเคมีในการผลิต

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). *การพัฒนาองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และเครือข่าย*. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

เครือข่ายเตือนภัยสารเคมีกำจัดศัตรูพืช. (2555). สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2558, จาก

เว็บไซต์ <http://www.thaipan.org/node/325>

ตะวัน ห่างสูงเนิน, พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์, อารมณ์ โอภาสพัฒนกิจ, และรุจ ศิริสัญลักษณ์. (2553). ระบบเกษตรอินทรีย์ในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในเขตลุ่มน้ำแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารเกษตร*, 30, 61-69.

ธิดารัตน์ มณีภาส. (2553). *ปัจจัยกำหนดความต้องการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.

นงลักษณ์ สุขใจเจริญกิจ. (2557). *จากผักกล่องบ้านสู่ตะกร้าปันผัก คนเล็กๆที่เปลี่ยนโลกได้*. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.
พิรัช กุลชัย, และอิสระ อินทรสูต (2550). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาตลาดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย.

บทความวิชาการ, 121-128.

ยศ บริสุทธิ์, และชนินทร์ แก้วคะดา. (2558). เงื่อนไขฐานรากในการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรของเกษตรกรและบุตรหลานของเกษตรกร. *วารสารเกษตร*, 31, 215-224.

รุ่งนภา กำเพ็ญ. (2555). *ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการสวนผักอินทรีย์ของกลุ่มกัลยาณมิตรด้วยระบบ Community Support Agriculture (CSA)* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.